

Anđelko BADURINA, *Inventar samostana sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku (1734. – 1878.)*, Glosa, Rijeka-Zagreb, 2013.

Prvi svezak niza izdanja pod naslovom *Monumenta glagolitica Tertii ordinis regularis sancti Francisci in Croatia – Glagoljski spomenici Trećega franjevačkog reda u Hrvatskoj* u nakladi zagrebačkog Provincijalata franjevaca trećoredaca glagoljaša počinje knjigom *Inventar samostana sv. Marije Magdalene u Portu* na otoku Krku fra Anđelka Badurine. Prigodnom riječju na sam početak knjige uvrštena je zahvala Antona Spicijarića, načelnika Općine Malinska – Dubašnica. Predgovor Ivana Botice, Tomislava Galovića, Kristijana Kuhara i Sandre Sudec, koji su ujedno i recenzenti knjige, ističe vrijednost knjige novijega nadnevka, iz koje možemo dobiti uvid u samostanski inventar 18. i 19. stoljeća, zabilježen revizijom dvadeset devet puta. Ova inventarna knjiga je do 1840. godine pisana isključivo na glagoljici, što ide u prilog činjenici da je od svih zemalja u kojima je glagoljica bila prisutna, upravo Hrvatska ona u kojoj se to pismo najdulje zadržalo. Predgovorom se također iznose činjenice o mjestu nastanka navedene inventarne knjige te podatci o ostalim sačuvanim samostanskim rukopisima različitog sadržaja. Njih trideset nalazi se u Arhivu Provincijalata franjevaca trećoredaca glagoljaša u Zagrebu, šest u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a neki su rukopisi dospjeli i do Ljubljane, točnije u Biskupski arhiv. Dvama rukopisima, *Sabljičevu zborniku* (17. – 18. st.) i *Oficijima* (18. st.) zameo se trag. Kako je navedeno u predgovoru, knjiga izvornog naziva *Inventarij mostira svete Marije Magdalene na Portu* prvi je objavljeni rukopis portanskoga samostana.

Oko 260 stranica ove knjige upoznaje nas sa životom i djelovanjem franjevaca trećoredaca u Portu na Krku, odnosno daje kroz neke svoje dijelove uvid u tadašnju crkvenu zajednicu. Prikaz života fratara i tamošnjega stanovništva tijekom 250 godina velikim se dijelom može iščitati iz ovih zapisa. Badurina u *Uvodu* naglašava kako je ovo jedini inventar u Hrvatskoj i svijetu bilježen besprekidno toliko godina. Iz njega je vidljiv standard kojim su živjeli fratri. Restaurirani rukopis čuva se u arhivu tog samostana koji je osnovan davne 1480. godine. Kratko poglavlje *O samostanu* donosi činjenice o osnutku i dograđivanju samostana te zanimljivosti o inventaru. Doznajemo da je u vrijeme početka pisanja *Inventarija* samostan posjedovao brojna imanja, njive, vinograde i šume, a u njemu je živjelo desetak redovnika i nekoliko *junaka* (sluga) koji su se bavili poljoprivredom i ribarstvom, što možemo zaključiti iz zapisa. Inventarna knjiga vođena je kurzivnom glagoljicom i, manjim dijelom, latinicom. Popis je vodio svaki novoizabrani gvardijan samostana, otprilike svake treće godine, nadopunjujući to ukupno 250 godina staro glagoljsko „blago“ vlastitim rukopisom, govorom i poviješću. Knjiga nam donosi transkripciju zapisa posebno zanimljivog za dijalektološko istraživanje, a zanimljivosti su još uočljive i u popisivanju pojedinih predmeta. Tako uz npr. posteljину (*lancuni, šugamani*), pribor za jelo (*noži za cipat kruh, piruni za stol, žlica šupljača stara nevaljata*), piće (*vina*), hranu (*šenice, mesa suha, pršuti, riži, sira staroga*),

namještaj (*kuhinja i u noi ostala mobilija, škrine velike i male po kamarah i magazinah, stol od javora i banci okolo*), životinje (*blago živo, voli, junci, ovac, krav ke su na pašu*), plovila i pribor potreban za ribolov (*brod i sprav za brod idro i ostalo za se za poiti jadrit, agunare nova, druge mriže, osti za ribe ubit*) i poljoprivredu (*motike, zub za dubat kami-ki*) zapise (*misali mostirskih, rituali*), crkveni inventar (*križ za veli oltar od srebra, anjeli od derva*) i dr., nalazimo i oružje (*mušketa tri i jedna puška u sem, puška stara*) potrebno za obranu, budući da su samostani i crkve bili česta meta pljačkaša. Na dva lista glagoljicom su zabilježene i odredbe o vođenju inventarskih knjiga (iz 1734. i 1735. godine). Iz prve odredbe je vidljivo kako je svaki novoizabrani gvardijan samostanski novac morao čuvati za potrebe samostana zajedno s fratrom koji je za to izabran glasovanjem pomoću crnih i bijelih kuglica (po balotacionu), a za potrošnju većih iznosa potrebno mu je odobrenje. Također doznajemo i što se događa s imovinom nakon smrti fratara. Godine 1735. određen je popis svih životinja i namještaja.

Nakon što je iznesen cijeli zapis inventara po godinama, dakle od 1734. do 1878., slijedi *Sumarni pregled sadržaja inventara i popis gvardijana (pisara)*, a rječnik manje poznatih riječi nakon njega uvelike olakšava snalaženje i razumijevanje tamošnjega mjesnog govora. Zapisi strukturirani po područjima i prostorijama u kojima su živjeli i boravili fratri, a to su, prema autorovim navodima, crkva, sakristija, blagovaonica, konoba, samostan i dr., pružaju nam uvid u njihovu svakodnevicu, čime su se bavili, kome su u zajam davali stoku, iz čega su molili, što su jeli i općenito kako su živjeli. Iz popisa stoke na pojedinim mjestima možemo iščitati kome je bila davana u zakup, ili kako su tamošnji pisari pisali, *na zlato (krave na zlato u Pava Bogovića kako e pismo)*, dakle za određenu naknadu, dok su neki gvardijani samo navodili da se radi o zakupljenim životinjama, bez informacije kome je dana u zakup (*voli na zlato*).

Povjesničar umjetnosti, fratar i istaknuti proučavatelj hrvatske glagoljice Anđelko Badurina ovom je knjigom dočarao dio jezika i povijesti otoka Krka, njegovih žitelja i svećenstva te nastavio put upoznavanja čitatelja s glagoljskim zapisima kojih ima još podosta za obradu s različitih znanstvenih pogleda. Kao nedostatak knjige mogu navesti jedino nedostatak faksimila, koji bi, smatram, bili izrazito korisni za detaljno proučavanje rukopisa pojedinih gvardijana kao i glagoljske baštine te kurzivne glagoljice kroz različite znanosti.

Maja Šatalić